

Мр Весна Пилиповић, проф. енглеског језика  
Школа страних језика „Victoria“  
Нови Сад

871.3::811.111  
UDK: 811.111'367.625  
Стручни чланак  
Примљен: 16. I 2008.  
BIBLID: 0553-4569, 54 (2008), 3-4, p 308-315

## ПРОБЛЕМИ И ФАЗЕ У УСВАЈАЊУ ГЛАГОЛСКОГ ВРЕМЕНА *PRESENT PERFECT* У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

### *Резиме*

Усвајање глаголског времена *Present Perfect* представља посебан проблем не само ученицима којима је матерњи језик српски, већ и многим другим говорницима којима је енглески страни језик. *Present Perfect* је сложене структуре која у себи садржи и партицип прошли чији се морфолошки облици теже савладавају. Посебан проблем у усвајању глаголског времена *Present Perfect* представља ипак његова комплексна употреба, а нарочито његова диференцијација у односу на друга глаголска времена енглеског језика. Процес усвајања овог глаголског времена релативно је дуготрајан и одвија се у неколико природних фаза, што је запажено у дугогодишњем наставном раду и анализи ученичких радова, усмених исказа и најчешћих грешака. Фазе у усвајању глаголског времена *Present Perfect* могу бити смерница у наставном раду, у смислу идентификовања и решавања основних проблема са којима се ученици суочавају, са циљем нешто бржег и ефикаснијег усвајања овог глаголског времена.

*Кључне речи:* *Present Perfect*, глаголско време, усвајање, употреба, фазе

### ***PRESENT PERFECT* – ПРОБЛЕМИ У УСВАЈАЊУ**

Усвајање система глаголских времена енглеског језика за ученике којима је матерњи језик српски праћено је често потешкоћама, а један од нарочитих проблема нашим ученицима, као и многим другим говорницима којима енглески није матерњи језик, представља *Present Perfect*. У усвајању глаголског времена *Present Perfect*, ученицима представља проблем и сама структура овог глаголског облика, али можда још и више, његова употреба у процесу комуникације.

*Present Perfect* је сложене структуре. Састоји се од презентског облика помоћног глагола *have* и партиципа прошлог лексичког глагола. С обзиром да се *Present Perfect* уводи у наставу углавном на тзв. *pre-intermediate* нивоу учења, када су ученици већ у довољној мери овладали презентским облицима глагола *have*, овај помоћни глагол углавном не представља већи проблем у усвајању

структуре глаголског времена *Present Perfect*. Морфолошки облик лексичког глагола, међутим, представља приличну потешкоћу већини ученика. Усвајање партиципа прошлог неправилних глагола у енглеском језику, што је свакако предуслов за успешно савладавање овог глаголског времена, представља проблем не само нашим ученицима, већ и многим другим говорницима којима је енглески страни језик. С обзиром на број глагола, чија партиципска форма се мора упамтити, може се закључити да је за успешно овладавање овим обликом ипак неопходно извесно време.

Функција глаголског облика *Present Perfect* је додатна и, слободно се може рећи, већа потешкоћа у процесу усвајања. У српском језику не постоји глаголско време са сличном употребом, а ни у многим светским језицима. Ситуације које се у енглеском језику изражавају употребом глаголског облика *Present Perfect*, у српском језику су углавном изражене употребом презентата или перфекта. С друге стране, неке ситуације које се на српском изражавају перфектом, као најфреквентнијим глаголским обликом за изражавање прошлости, на енглеском ће бити изражене помоћу *Past Simple* облика, који одговара нашем перфекту, али ће многе ситуације које се односе на прошлост бити исказане, између осталог, и помоћу облика *Present Perfect*. Диференцијација употребе различитих глаголских облика за изражавање прошлости у енглеском језику представља приличан проблем у усвајању система глаголских времена енглеског језика, а вероватно је једна од највећих потешкоћа у том процесу управо савладавање разлике између глаголских времена *Present Perfect* и *Past Simple*. У многим презентацијама ових глаголских времена у педагошким граматикама и уџбеницима помало је замагљена суштинска разлика у којој *Past Simple* служи за изражавање временски дефинисаног прошлог догађаја, а *Present Perfect* за изражавање прошлог догађаја чије временске одредбе нису битне или нису познате. С обзиром на специфичност и комплексност употребе *Present Perfect* облика, могло би се рећи да је у често обимним презентацијама помало замагљена и његова комплексна функција у језику. Једноставан приказ основне употребе *Present Perfect* облика могао би се поједностављено (а врло тачно) свести на две речи које би обележиле његову природу: *do cada (up to now)*, пошто је познато да *Present Perfect* изражава стање које траје од прошлости, па *do cada* или радњу која се десила *do cada* (Leech 1971, 36–40), односно у прошлости која није тачно дефинисана или није битна, али је битно да је радња завршена *do cada*.

## ПРОБЛЕМ РАЗЛИКЕ МЕЂУ ЈЕЗИЦИМА

Контрастивна анализа се, између осталог, бави поређењем два језичка система са циљем утврђивања разлика међу њима и објективнијег предвиђања потенцијалних потешкоћа у усвајању одређених конструкција. Поједини лингвисти покушали су и да искажу степен потенцијалне потешкоће коју одређене граматичке јединице носе. Једна од категоризација релативне тежине граматичке категорије разликује 6 нивоа, од којих је последњи ниво најтежи (Prator 1967). Највиши ниво тежине у усвајању приписује се оним граматичким категоријама

за које постоје две еквивалентне категорије у другом језику. Управо ово је случај са глаголским временом *Present Perfect*. Реченице изражене у овом глаголском времену на енглеском језику:

1a *I have lived here for 20 years.* и  
2a *I have finished the report.*

на српском би биле изражене помоћу два различита глаголска времена:

1б *Живим овде већ 20 година.* и  
2б *Завршила сам извештај.*

С друге стране, две српске реченице изражене перфектом:

3a *Доктор је стигао.* и  
3б *Доктор је стигао пре пола сата.*

биле би изражене помоћу два различита глаголска времена на енглеском (4a – *Present Perfect*, 4б – *Past Simple*):

4a *The doctor has come.* и  
4б *The doctor came half an hour ago.*

У било којем смеру да вршимо поређење, запажа се да постоје бар два еквивалента, што свакако отвара пут ка одређеним грешкама на почетним и средњим нивоима учења енглеског језика.

Предвиђања потешкоћа у усвајању језика базирана на контрастивној анализи била су предмет бројних критика, али чињеница јесте, позната из праксе свим предавачима, да *Present Perfect* представља један од највећих проблема у усвајању система глаголских времена, па се може закључити да се бар део објашњења за потешкоће које се јављају у усвајању овог глаголског облика може наћи управо у недостатку сличног глаголског облика не само у српском, већ и у већини других језика.

### ФАЗЕ У УСВАЈАЊУ ГЛАГОЛСКОГ ВРЕМЕНА *PRESENT PERFECT*

Класификација фаза кроз које ученици углавном пролазе у усвајању глаголског времена *Present Perfect* настала је као резултат вишегодишње квалитативне анализе ученичких писаних радова, тестова и усмених исказа у којима је праћена врста и учесталост грешака које ученици праве, као и њихов напредак у савладавању овог глаголског времена. У раду са ученицима Карловачке гимназије вршена је анализа тестова и граматичких вежби, као и њихових спонтаних исказа, а закључци су донети на основу опсервације, анализе грешака и анализе

учесталости употребе глаголског облика *Present Perfect* у ситуацијама када је његова употреба неопходна.

Већина ученика којима је матерњи језик српски пролази кроз неколико фаза у усвајању овог глаголског времена:

1. Приличан број грешака у самој структури
2. Изражен интерлингвални трансфер у употреби
3. Изражен интралингвални трансфер у употреби
4. Стабилизација.

С обзиром на комплексност структуре глаголског облика *Present Perfect* и чињеницу да ово глаголско време садржи и партицип прошли лексичког глагола са којим се ученици по први пут сусрећу управо приликом усвајања *Present Perfect* облика, велики број грешака, на почетном нивоу савладавања се јавља у самој структури. Усвајање партиципа прошлог, као што су многа истраживања у примењеној лингвистици потврдила, налази се на врху лествице „хијерархије усвајања“ (Dulay & Burt 1975), односно представља приличну потешкоћу многим ученицима, тако да до потпуног савладавања ове категорије долази нешто касније него кад су у питању друге морфолошке јединице. Логично је, онда, да се приличан број грешака у структури појављује у првој фази учења.

Током прве фазе, а и неко време након што ученици успешније савладају структуру глаголског облика *Present Perfect*, јављају се проблеми везани за адекватну употребу овог глаголског времена. Како у првим фазама усвајања језика постоји изражена интерференција матерњег језика, као познатог референтног система на који се ученици ослањају услед недовољног познавања система страног језика, негативни интерлингвални трансфер у смислу употребе природних еквивалената српског презента и перфекта, односно облика *Present Simple* и *Past Simple* у ситуацијама када је неопходно употребити *Present Perfect*, је појава која се логички може претпоставити и која је готово неминовна. У овој фази ученици су склони да ситуације:

5a *I have had this car for 10 years.* и  
6b *I haven't seen him since last Tuesday.*

изразе неадекватним одабиром глаголских времена:

7a *\*I have this car for 10 years.* и  
8b *\*I didn't see him since last Tuesday.*

што је резултат утицаја матерњег језика на којем би реченице гласиле:

9a *Имам овај ауто већ 10 година.*  
10b *Нисам га видела од прошлог уторка.*

Током прве и друге фазе, код већине ученика је врло изражена стратегија избегавања употребе глаголског времена *Present Perfect*. Избегавање је комуникацијска стратегија којом се ученици служе у ситуацијама када су свесни да не владају у довољној мери одређеном граматичком или лексичком јединицом (Brown 1980, 118). У граматичким тестовима се ова стратегија слабије запажа, док се у спонтаним исказима и комуникацијским вежбама она може боље приметити. У овој анализи примећено је да су ученици I и II разреда средње школе прилично избегавали употребу глаголског времена *Present Perfect* у спонтаном говору, па чак и у вежбама које су тако осмишљене да испровоцирају употребу овог времена. На пример, ученицима је прочитан текст о човеку који је пре десет година био незапослен, неуспешан, који није имао породицу, пио је и пушио, док је сада он успешан послован човек који има породицу, не пије, не пуши и сл. Ученици су затим замољени да, након дужег текста, сумирају шта се све у животу тог човека променило. Очекивало се да у многим ситуацијама ученици сумирају промене употребљавајући *Present Perfect*, као на пример:

11a *He has stopped smoking.*

али је запажен мали број таквих исказа. Ученици су, уместо тога, промене често изражавали једноставним описом само садашње ситуације:

12a *He doesn't smoke now.*

Овакав тип вежби је потврдио чињеницу која се у класичним тестовима ређе запажа – стратегију избегавања употребе граматичке јединице.

Уколико су прва и друга фаза у усвајању глаголског облика *Present Perfect* праћене стратегијом избегавања, током треће фазе долази и до потпуно супротне појаве – претеране употребе овог глаголског времена. Познато је да, након почетних нивоа у учењу, које карактерише изражен утицај матерњег језика, долази до фазе када се ученици ослањају и на систем страног језика који им постаје све више познат, односно до интралингвалног трансфера. Ова врста трансфера се запажа у трећој фази усвајања, када ученици углавном све мање праве грешке у употреби *Present Perfect* облика са прилозима *since* и *for*, али греше у одабиру адекватног глаголског времена за изражавање прошлости. Док у другој фази, под утицајем матерњег језика и свесни чињенице да још нису довољно усвојили *Present Perfect*, ученици најчешће греше тако што избегавају овај и употребљавају *Past Simple* облик, у трећој фази се дешава исто, али и супротно – ученици почињу неадекватно да употребљавају *Present Perfect* у реченицама у којима је неопходно употребити *Past Simple*. Може се закључити да су, током те фазе, ученици већ овладали употребом облика *Present Perfect* за изражавање стања која трају од прошлости, па све до сада, али још нису успели да разграниче у којим ситуацијама ће се нека прошла радња изразити помоћу *Past Simple*, а у којим помоћу *Present Perfect* глаголског времена. Интересантно је, међутим, да у овој

фази ученици мање прибегавају стратегији избегавања, па под дејством интралингвалног трансфера, долази до генерализације у којој су склони и прекомерно да употребљавају *Present Perfect* чак и када то није потребно.

Последња фаза у усвајању било које категорије је фаза стабилизације, односно фаза у којој ученици праве мали број грешака у структури и употреби. У овој фази, ученици почињу адекватно да употребљавају *Present Perfect*. Неопходно је истаћи да се у усвајању глаголског времена *Present Perfect* до фазе стабилизације долази нешто спорије него што је то случај у усвајању простих времена (*Present Simple* или *Past Simple*).

### ЗАКЉУЧАК

Самом својом структуром и функцијом у језику *Present Perfect* представља приличан проблем већини говорника којима енглески није матерњи језик. Потешкоће у усвајању ове граматичке категорије доказане су и у бројним истраживањима, што свакако налаже да се савладавању овог глаголског времена посвети посебна пажња у настави. Процес усвајања сваке категорије одвија се кроз одређене фазе, али се може закључити да се фазе у усвајању овог глаголског времена одвијају нешто спорије због морфолошких и семантичких специфичности, као и због чињенице да еквивалентно глаголско време не постоји у већини других језика.

У савременом приступу настави страних језика грешке се сматрају саставним делом учења, па су и грешке које ученици праве и фазе кроз које пролазе док не савладају *Present Perfect* природни процес усвајања, који има свој ток и захтева одређено време и стрпљење. *Present Perfect*, чињеница је, јесте тешко глаголско време за наше ученике, али се процес усвајања овог глаголског облика и његове употребе може донекле олакшати адекватном, једноставном и систематичном презентацијом и интензивним комуникативно-оријентисаним вежбама, јер се може закључити да управо употреба *Present Perfect* облика представља највећи проблем у усвајању. С обзиром да у погледу употребе, ученици имају највише проблема у диференцијацији између *Present Perfect* и *Past Simple* облика, неопходно је што јасније нагласити разлику у њиховој употреби и у обиљу комуникативних вежби практично применити успостављене разлике

### Literatura

- Brown, H. D. (1980): *Principles of Language Learning and Teaching*, Englewood Cliffs, NY, Prentice Hall.
- Dulay, H. i M. Burt (1975): „Creative construction in second language learning“ in M. Burt i H. Dulay (eds.), *New Directions in Second Language Learning, Teaching and Bilingual Education*, Washington D C, TESOL
- Ellis, R. (1985): *Understanding Second Language Acquisition*, Oxford, Basil Blackwell.

- Graver, B. D. (1986): *Advanced English Practice*, Oxford, Oxford University Press.  
Leech, G. N. (1971): *Meaning and the English Verb*, Harlow, Longman Group UK Ltd.  
Prator, C. (1967): "Hierarchy of difficulty", Unpublished classroom lecture, University of California, Los Angeles.  
Quirk, R., Greenbaum, S. (1978): *A University Grammar of English*, Harlow, Longman Group Limited.  
Swan, M. (1987): *Practical English Usage*, Oxford, Oxford University Press.

**Vesna Pilipović, M. A.,** Novi Sad

PROBLEMS AND STAGES IN LEARNING THE PRESENT PERFECT  
TENSE IN ENGLISH LANGUAGE

Summary

Learning the Present Perfect Tense is a thorny problem not only for those whose mother tongue is Serbian, but many other non native speakers as well. It is a complex grammatical structure containing past participle whose morphological forms are difficult to learn. However, its actual usage makes learning really difficult, and particularly its differentiation from other english tenses. Its acquiring is long and has several formative stages which have been noticed in a long-standing teaching practice as well as analysis of pupils' assignments, statements and errors. The stages in learning Present Perfect Tense could be used as teaching guide while identifying and dealing with basic problems that pupils experience, aiming to acquire this verb tense quickly and effectively.

Key words: Present Perfect, verb tense, acquiring, usage, stage

**М-р Весна Пилипович,** Новый Сад

ПРОБЛЕМЫ И ЭТАПЫ В УСВОЕНИИ ГЛАГОЛЬНОГО  
ВРЕМЕНИ В PRESENT PERFECT В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

Усвоение глагольного времени Present Perfect является особенной проблемой, не только для учеников, чей родной язык сербский, но и для многих других, которым английский язык иностранный. Present Perfect имеет сложную структуру, которая содержит и страдательное причастие прошедшего времени,

мофрологические формы которого более трудно усвоить. Особенной проблемой в усвоении этого глагольного времени является всётаки его комплексное употребление, а особенно его дифференциация по отношению настоящего глагольного времени является относительно длительным и происходит поэтапно, а это подтверждает многолетняя работа в школе, в процессе обучения и анализ ученических работ, их ошибок. Этапы в усвоении глагольного времени Present Perfect могут послужить направлением в процессе обучения, в смысле обнаружения и решения основных проблем с которыми ученики встречаются, с целью более быстрого и более эффективного усвоения этого времени.

Опорные слова: Present Perfect, глагольное время, усвоение, употребление, этап